

O‘ZBEK ONALARINING FARZANDLARINI O‘ZBEKONA ERKALASHLARI

Xoshimova Nargiza

Fan va texnologiyalar universiteti 2 kurs, 203 B.T talabasi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqola avvalo "bola" soʻzining qadimiyligi, bizning kelajagimiz boʻlmish farzandlarimiz, aynan biz oʻzbek ayollari ularni qaysi soʻzlar orqali erkalashimiz toʻgʻrisida boʻlib, sodda tilda yoritilgan.

Kalit soʻzlar: bola, ona, erkalash, suyish, alla, goʻdak ,oʻgʻil, qiz "arslon", "boʻtam", kelajak.

ANNOTATION

This article first say the word "child", antiquity, our our future to be our children, we are Uzbeks, women their which words through our affection about It's simple. in the language illuminated.

Keywords: child, mother, affection, kiss, Alla, baby, son, girl, "lion", "botam", future.

АННОТАЦИЯ

Этот статья сначала произнесите слово «ребенок», древность, наша наше будущее быть наши дети, мы узбеки женщины их который слова через наша ласка о Это просто на языке освещенный.

Ключевые слова: ребенок, мать, ласка, поцелуй, алла, малыш, сын, девочка, «лев», «ботам», будущее.

KIRISH.

Ayol kishining fazilati bola bilan bo'lgan munosabatida ochiladi.(F.Musajonov."Himmat".)

Oila quvonchi farzanddir. Ayol ona bo'ldi. Bag'rida orom olayotgan go'dak uning zurriyoti. Go'dakni bag'riga bosar ekan, "oppog'im", "shirintoyim" deb erkaladi. Avvalo "bola" so'zining kelib chiqishi: qadimgi turkiy tilda ba:la shaklida qo'llangan, keyinroq Mahmud Qoshg'ariy qomusiy "Devonu lug'otit turk" asarida bala-"polapon"-qush bolasini anglashini ta'kidlagan (Devon, 3 ,250). "Bola"- yangi tug'ilgan, hali ko'krakdan, ona bag'ridan ajratilmagan go'dak, chaqaloq. Bola-hali yosh, voyaga yetmagan odam¹. Barcha davlatlarda ham onalar farzandlarini eng yaxshi so'zlar bilan suyib, erkalashadi. Lekin aynan o'zbek ayollari, onalari bolajonlarini uy hayvonlarining bolalari, qushlar, gullar, hattoki yovvoyi hayvonlarga qiyoslab ham erkalashadi. Hattoki ajoyib maqollarimiz bor: Qo'ng'iz bo'lasini oppog'im deydi, kirpi bolasini yumshog'im deydi. Odamning mevasi-bola. Bol shirin, bola undan shirin². Ota-onalar bolaning ismini chaqaloqlik paytida juda kam qo'llashadi. Go'dakni erkalovchi so'zlar bilan masalan: chaqaloq qani, meni shirinim nima qilyapti, asalimni eb qo'yaman va hokazolar deb erkalashadi. Bolalarga aytiladigan "alla" umuminsoniy qoshiqdir. "Alla" xalq og'zaki ijodi bo'lib, azaliy udumlarimizdan. Ushbu qo'shiq orqali onalar o'z tuyg'ularini, erkalashlarini shirali ohangda kuylashadi, farzandlari orom olib uxlashlari uchun beshikni, belanchakni ohista tebratishadi. Alla eshitib beshikda katta bo'lgan bola albatta kuy va qo'shiqqa mehrlil va qomatli bo'lib ulg'ayadi. Ana shu "alla" qo'shig'ida ham "qo'zim, alla", "qozichog'im, alla", "arslonim, alla", "guli-rayhonim, alla" kabi so'zlar onaning bolasiga bo'lgan cheksiz mehrini ifodalaydi. Bu erkalovchi so'zlardagi "qo'zi", "qo'zichoq"-qo'yning bolasi bo'lib, yangi tug'ilganda yunglari jingalak, qop-qora, yaltirab turadi. Ovozi zaif, yoqimli, oyoqlari kuchsiz bo'ladi.

¹ www.ziyouz.comkutubxonasi.

² www.ziyouz.comkutubxona.

METODOLOGIYA.

Onalarimiz erkalovchi soʻzlarni farzandning oʻgʻil yoki qiz ekanligiga qarab ishlatishadi. Masalan oʻgʻil bolalarni "qulunim", "polaponim", "qoʻzim", "qoʻzichogʻim", "toychoqim" deb erkalatsa, qizaloqlarini "guli-rayhonim", "quyoshim", "sanam qizim", "bulbul qizim", deb erkalovchi soʻzlardan foydalanishadi. Oʻgʻil bolalar ota-onaning suyanadigan togʻidirlar, yoʻllarini yorituvchi yuldizidirlar, qoʻrqmas arslonidirlar, ertangi kunidirlar. Qadimda bola onasiga koʻp suykilib erkalansa, "xumpar" deb erkalatishar ekan. "Xumpar" deb mushukka aytiladi va bu soʻz asosan "shumtaka" mazmunida keladi. Oʻgʻil bolalarni buva-buvijonlar "boʻtalogʻim", "qulunim", "xoʻtikcham" deb ham erkalashadi. Tuyaning bolasi boʻlmish "boʻtaloq", otning bolasi "qulun", va eshshakning bolasi "xoʻtikcha" - bu soʻzlarning mohiyatan ular ham onasi bagʻridagi goʻdaklardir. Farzandlar katta boʻlishar ekan, erkalovchi soʻzlar ham oʻzgara boradi. Masalan: "boʻtam" - erkalovchi soʻz maʼnosi-bolani oʻziga yaqin olish, xol soʻrash oʻrnida keladi. "Toychoqim"- bolaga nisbatan uning chopqirligi nazarda tutiladi. "Uloqcham" erkalovchi soʻz- shoʻx, shoʻxlik qiladiqan, koʻp sakraydigan bolaga, qizaloqlarga ham qoʻllaniladi. Koʻzlari katta-katta bolajonlarni "ohu koʻzligim" deb erkalashsa, ovozi yoqimli bolajonlarni "bulbulim" deb erkalashadi. "Arslonim" deb erkalash-bolaning qoʻrqmas, botir, jasur boʻlishi nazarda tutilib aytiladi. "Bòtalogʻim" erkalovchi soʻz- bolaning "boʻtaloq" kabi sabrli, qiyinchiliklarga bardoshli, chidamliligi uning ushbu xususiyatlari bolasida ham boʻlishini xohlaydigan onalar qoʻllaydilar. "Arslonim", "boʻtam", "toy"- bu erkalashlar farzand 10-12 yoshlarda boʻlsa, qoʻllaniladi. Ushbu erkalovchi soʻzlar orqali har bir ota-ona farzandlarida ulardagi yaxshi xususiyatlarni: magʻrurlik, shijoat, ishonch, chopqirlik, chaqqonlik boʻlishini xohlashadi. Ammo farzandlarni har doim ham chiroyli, quloqqa yoqadigan soʻzlar bilan erkalashmaydi. Ularni koʻz tegishidan, nazardan asrash uchun ham "xunugim", qoravoy", "sassiqcha", "puchuqvoy", "qaqilldoq", "pahmogʻoy" kabi soʻzlar bilan ham erkalashadi. Bilamizki, farzand gulday nozik boʻladi. Hattoki ota-onaning ham oʻz farzandiga nazari tegishi bor gap, shuning uchun koʻp bora "Moshoolloh" deb aytishlari, erkalashlari tavsiya etiladi.

Bolalar ulg‘ayib katta bo‘lsalar, erkalashlar o‘rnini "uying donga to‘lsin", "o‘zingdan ko‘paygin", "orqamda qolgin", "baraka topgin", "xudo xayringni bersin", "urug‘ingdan ko‘paygin" kabi duolar bilan almashadi. Bu duolar ortida esa buvijonlarimizning o‘zgacha erkalashlari yotadi. Ya’ni kelajakka umid-nabiralarini suyib-erkalash. Ushbu maqolani yozishimga turtki bo‘lgan maqola-Filologiya fanlari doktori, professor Yorqinjon Odilovning "O‘zbekning o‘z so‘zlari" nomli yangi rukni turtki bo‘ldi. Bu ruknda har bir uy hayvonlari bolalarining nomlanishi sodda va tushunarli tarzda yoritilgan.

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak, barcha millatlar va elatlarda ham buva-buvijonlar, ota-ona, aka-singil va opa-uka o‘rtasida ham go‘daklarni, kichik yoshdagi bolalarni suyib erkalash, chiroyli so‘zlar qo‘llash, ularni bag‘riga olish ham erkalashning eng samimiy turlaridir. Vaholanki, bolalarning begonasi bo‘lmaydi. Bolalarga qanchalik mehr berib katta qilsak, ular shunchalik mehrli bo‘lib ulg‘ayishadi. Har bir millat, har bir elatning kelajagi- bu bolajonlarimizdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. <https://oyina.uz/uz/teahouse/319>
2. <https://cyberleninka.ru/article/n/amir-temur-saltanatida-sog-lom-avlod-tarbiyasi-masalalari>
3. <https://www.ertak.uz>